

אולם לא הסתפק רק בעסקי רבנות ודרוש, במרץ גדול הקים ישיבה גדולה לשם ולתפארת. ובריש ספרו "מצח אהרן" ווילנא, תרס"ב שהו"ל כהיותו רב ור"מ בגרוזד מזכיר ישיבתו ז"ל: אמר המחבר בראשית מעלות רוחי להוציא לאור מפרי עמלי בחדושי תורה אשר חנני השי"ת, אמרתי לתת משפט הבכורה לחדושי בהלכה על מסכתות הש"ס, אשר מצאו חן ת"ל בעיני חכמים ונבונים; כי תורת משפטי ההלכות היא אמנם עיקר אומנתי, בהיותי מורה ודאין לעדתי, ונושא ונותן בה בחברת תלמידי ישיבתי, (אשר זכני ה' להקים על קבוץ בחורי חמד מופלגי תורה, יצ"ו). ואעיקרא דא קאימנא, ומילתא אלבישיהו יקרא.

אולם הוכרח להדפיס ספרו על אגדה בראשונה "כי הוא דבר השווה לכל נפש" וביחוד כי בצוק העתים הללו שאין הפרוטה מצויה, על ספרי חדושי הלכות לא קפצי זבני, והמחבר אשר אחרי עבודתו בזעת אפו ומעוט מחו ולחו, גם יומם גם לילה, לפתח ולשדר בהררי ההלכות, לערוך מערכי פרושיהם, עם סדורי נתחיהם; עוד עליו לטעום לקנות סעודתו את טעם התורמוס המר [ביצה כה:] לזרוע בדמעה את מרבית הרצאות הדפוס אשר רבו למעלה ראש!

ספרו מצח אהרן על דרוש

ספרו הראשון כלל דרשות והספדים שעשו רושם גדול בעולם הרבנים. חיש מהר נמכרה כל המהדורה וחזר והדפיסה ג' פעמים בחייו. זוהי תופעה נדירה. מעטים הם הספרים שזכו להצלחה כזו.

במה זכה? מענינים מאד דבריו של מגיה הספר (במהדורה הראשונה) שרמו שמו בר"ת — "רבאל"צ" (הוא הרב בן ציון ארי' ליב ציילינג זצ"ל)¹³ שמשבח גדלות המחבר

חסלאוויץ הסמוכה) ז"ל בתוך מכתב להג"ר שמואל דוד וואלקין זצ"ל כאשר הגיש לו "מנחתו הטהורה ... ספרו של מרן אביו הגאון האדיר זצ"ל ... מי שלא שמע את דבריו החוצבים להבות אש, מתוך קהל צפוף השוחק ובוכה עמו יחד, לא שמע דרשן ומוכיח מימיו". וכמעט אותו סגנון של "שוחקים ובוכים יחד" יוצא מתוך תאורו המרטט של המחנך והסופר הנעלה, תלמיד ישיבת ראדין, ואיש פינסק, הרה"ג ר' דוד ורצקי זצ"ל ז"ל: והנה אני רואה אותו עומד על כימתנו, אלפי עינים צמודות לו והוא חוצב להבות אש, אין הוא מכה, דוקר ומיסר, הוא מתחנן, מבקש, וכשהוא רוצה, אלפי שומעיו צוחקים, ואחרי רגע שופעים דמעות, הוא אינו רוצה לראות פנים זועפים, אוהב הוא את החידוד התורתי היורד עד לעומקה של נפש המבין כל מסתורי הנשמה היהודית, בחידוד זה רכש הוא את לבם של ה"בעלי בתים" שלו ... אמירותיו היו לטיפות על גבי לב כואב. פקחותו הבלתי רגילה עזרה לו בהרבה לנהל את עדתו הגדולה. והגריר"ס ג"כ הוסיף בלשוננו הזהב: כדמות אגדית מעולפת הוד קדומים בת דור דעה והשראה הקוסמת אותנו בקומתה ובאיתנותה מופיע עכשיו אישיותו של מרן אביו ז"ל. לעולם לא אשכח את ארשת פניו, שהקיננו אבהות והוד חכמה, ראשו עטוד שיבה, שהאצילה לו פאר זקנה, עיניו חנוניות-מבט וחמות-מבע שהביעו בכת אחת גם ערדה, פקחות והומור וגם חמלה וחסד, כאלו לעג לעולם וגם רחם עליו.

13 פיסקא זו הושמט משאר המהדורות, אולי משום שהמגיה הכניס דברי השבח על המחבר בשעת

בהלכה, ושכל דבריו "מיוסדים ונכבדים בשכל טוב וישר, והבנה עמוקה ... ועדיו לגאון ותפארת ... ואין בו אף מאמר אחד אשר לא ימצא בו דבר של טוב טעם ודעת ואותות כשרון גדול..." חוץ מתוכן הדברים, לשונו ברורה, שוטפת, ובהירה, אף שלפעמים יש בו קשוי לשון אינן מאפילות על הנקודה המרכזית.

בנו הג"ר שמואל דוד זצ"ל חזר והדפיס הספר בשנחאי, ונדפס עוד כמה פעמים בא"י ובאמריקה.

מספרו יש ללמוד גם על התלאות שעברו על בני ישראל בליטא בימים ההם. אחד מהספרים הראשונים היה על החסיד ר' ליב מקעלם זצ"ל שנפטר בעת "הדָּכָר הנורא שהיה בסביבותינו רח"ל בקיץ תרנ"ד".

כאשר שמעו הלך וגדל, קראו לו לעיר שאוויל הגדולה לשאת הספר על הבארון ראטשילד ביום ב' אדר תרס"א, דרושיו והספרים היו לשם דבר ורבנים רבים נזונו מדבריו עד היום.

אולם בראשית שנות השלשים [שנת תרצ"ב] כתב שמעלות הספר — "מחשבה עיונית והרעיות החרודי" עכשיו הם נעשו חסרונות בשביל "הדרשות המודרניות שנהגו האידנא" ח"ל בהקדמת שו"ת זקן אהרן [שהוא מלא תוכחה מגולה לדור מ"נפש המיצר ודואג על פרצת הדור"].

בסוף דבריו הנפלאים אודות הסיבות האפשריות של (ה"דעפרעשן" בלע"ז) "הצרה הנוראה הזאת, רעב ושובע מ'צחמשים בערבוביא", והלא גם כעת תורה מונחת בקרן זרית, אין דורש עוד לש"ס ולספרי רבותינו גדולי הראשונים והאחרונים אשר מימיהם שתינו ומפיהם חיינו והחזקנו מעמד כהיום הזה, ואפילו ספרי דרוש שיש בהם איזה תוכן ירדו כבר מעל כמת ישראל, והנסיון הורני על ספרי מצח אהרן שזכה כבר להוצאה שלישית כה רבו עליו הקופצים ובעודו בכפי גבלע, אכן עכשיו אינו מטבע עוברת לסוחר כ"כ מפני שיסודותיו בהררי קודש ודבריו על אדני המחשבה העיונית והרעיון החרודי הוטבעו, שזה יתרת הוא להדרשות המודרניות שנהגו האידנא.

[שאר הפרקים אודות הרבנות בשאד ואמציסלאוו, חבור ספר בית אהרן על ב"ק בבית הסוהר, נסיעתו לאנגליה עם הג"ר אליעזר גארדאן זצ"ל להצלת ישיבת טלז, נסיעתו לאמריקה לטובת אגודת ישראל, פרשת "שאפאטשניק", הרבנות בפינסק, שאר ספריו וסוף ימיו, יבואו אי"ה בל"נ בכרך הבא.]

ההדפסה שלא בידעתי. הרב ציזלינג הי' מפורסם כת"ח גדול ודרשן מפואר, בעל סגנון, ושמם כמה שנים כמגיד בא' מביהמ"ד בוילנא, הי' קרוב מאד להגה"צ ר' נחום מהורדנא, וגם ערך והגיה ספרי הג"ר גבריאל זאב מרגליות זצ"ל (חתנו של ר' נחום), תורת גבריאל עה"ת, בספר זה, וגם בספר קהלת יצחק מובאים הרבה ד"ת בשמו. עלה לא"י בשנת תרס"ו, ונפטר שם בימי מלחמת העולם הראשונה. אחיו הצעיר הרב יהודא אידל ציזלינג ג"כ ערך והגיה ספר הדרת מרדכי מהג"ר מרדכי מאשמינא חיבר ספר ילקוט ארץ ישראל, ווילנא תר"ן, בו שולבו הרבה הערות מאחיו הנ"ל.